

Repliker och kommentarer

I den här avdelningen välkomnas kommentarer till tidigare bidrag och korta inlägg med ekonomisk-politisk anknytning

GABRIEL URWITZ

Svar till Jan Wallander ”Kommentar till Urwitz: Så fel är det kanske inte.” – Jo, det är nog ganska fel!

Jan Wallander [2000] glädde sig åt att någon ”efter sex år satt sig ned och ägnat mitt arbete en kritisk granskning.” Jag får återgälda med att jag är glad att Wallander ägnar nästan sex sidor åt att svara på mitt inlägg (Urwitz [2000]).

Mitt inlägg var inte avsett att visa att Handelsbanken är en sämre bank, utan att Wallander i sin utredning om bankkrisen inte har gjort en korrekt analys. Jag anser inte att Wallander i sitt svar visar att slutsatsen i mitt tidigare inlägg (s 615) var fel:

Det som kan synas anmärkningsvärt är att ingen hittills har gjort en ordentlig genomgång av bankernas utlåning och kreditförluster under bankkrisen. Detta gäller även Jan Wallanders utredning, som uppenbarligen har använts som referens av flera bl a Englund. Wallanders siffror måste till viss del betecknas som ytliga och därför tveksamma. De leder till flera felaktiga slutsatser inklusive vilket som var det verkliga grundproblemet.

Det finns flera punkter där jag fortfarande anser att Wallander resonerar på ett felaktigt sätt. Hans svar snarare ökar oklarheten runt hans tidigare utredning än tvärtom.

1. Vilket är det riktiga året att använda som utlåningsbas när det gäller att beräkna bankernas kreditförlustprocent under bankkrisen?

Wallander använder 1990 medan jag hävdar att 1991 måste vara ett mer riktigt år att använda.

Vi kan först av allt konstatera att utlåningen nådde sitt maximum för de fyra bankerna enligt följande:

SHB	1992
SEB	1992
NB	1990
Gota	1991

Wallander håller med om att det under 1990 ”gjordes många uttalanden som vittnade om aningslöshet och framförallt underskattning” (s 618) men menar att trots detta så är 1990 det riktiga året att använda. *Tabell 1* visar kreditförlustprocenten beräknad med såväl 1990 som 1991 som basår.

Jag har svårt att se att Wallanders argumentation på något sätt leder fram till slutsatsen att 1990 är det riktiga basåret, utan snarare leder all argumentation, Wallanders såväl som min egen till att 1991 är det enda rimliga året att använda som bas. Egentligen är frågan om basår mind-

re viktig än frågan över vilken period som kreditförlusterna skall beräknas, vilket tydligt framgår av *Tabell 1*.

Tabell 1. Bankernas kreditförlustprocent med 1990 respektive 1991 som basår (i relation till kreditförluster åren 1990–96 respektive 1991–96).

Bank	Basår 1990	Basår 1991
Gota	31	29
Nordbanken	31	31
SEB	31	29
SHB	21	20

Källa: Bankernas årsredovisningar 1990–96.

Wallander har ett resonemang om ”lapp på luckan krediter”, där han menar att t ex Handelsbankens ökning av utlåningen perioden 1990–92 skulle vara att vissa banker satt ”lapp på luckan”, vilket skulle ha gett Handelsbanken en ”möjlighet att knyta till sig mängder av intressanta kunder från Gota och Nordbanken”. Det må ju så vara men varför tog det helt plötsligt slut 1993 med en ganska kraftig minskning av utlåningen 1993 och 1994? Det kan säkert finnas inslag av det som Wallander hävdar, men sanningen är nog mer nyanserad än så. Handelsbanken tog, förutom möjligtvis vissa ”lapp på luckan”-krediter, huvudsakligen på sig diverse krediter precis på samma sätt som övriga banker p g a Finansinspektionens övertalning men även p g a att banken tog på sig kredit genom att vissa kunder inte kunde amortera i avtalad takt eller behövde nya krediter för att överleva.

Wallander har i och för sig helt rätt i att jag endast har med utlåning till allmänheten, vilket exkluderar utlåning till finansbolag, eftersom denna siffra inte riktigt går att få fram av årsredovisningarna. Detta ändrar dock inte min slutsats, tvärtom. Om t ex SHB:s utlåning till finansbolag inkluderas så förstärks intrycket av att ökningen av utlåningen 1990–92 inte var ”lapp på luckan”-krediter. Vid en närmare

analys framgår att SHB:s utlåning till finansbolag ökade från knappt 2 mdr kr 1989 till ca 20 mdr kr 1990 och ca 40 mdr kr 1991!

Jag har svårt att tro att denna ökning skulle vara ett utslag för att SHB hittade nya fina finansbolagskrediter. Exakt parallell till finansbolagen var utvecklingen för fastighetsbolagen, dvs bankerna och även SHB tvingades helt enkelt ta på sig mängder av nya krediter för att hålla bolagen vid liv, då möjligheten för fastighetsbolag att finansiera sig utanför banksektorn upphörde.

Även SEB har en utvecklingen motsvarande den som SHB uppvisar när det gäller utlåningsutvecklingen, som ökar från 169 mdr 1990 till 225 mdr 1992. Jag har svårt att tro att SEB:s ökning skulle kunna förklaras av ”lapp på luckan”-krediter.

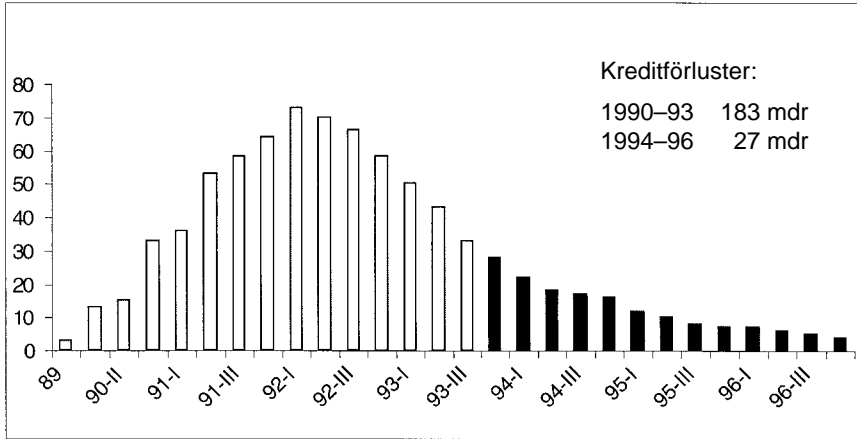
Sammantaget tycker jag siffrorna stärker min slutsats att 1991 snarare än 1990 är det riktiga året att använda.

2. Över vilken period bör kreditförlusterna beräknas?

Wallander ifrågasätter att jag har inkluderat kreditförlusterna för perioden 1994–96 när jag beräknar kreditförlusterna för att ställa dem i relation till utlåningen 1991. Jag inkluderar således förlusterna för perioden 1991–96 medan Wallander endast tar med förlusterna för perioden 1990–93 och sätter dem i relation till utlåningen 1990.

Av *Figur 1* framgår bankernas kreditförluster 1989–97. Med all önskvärd tydlighet visar diagrammet att det **inte** kan vara rimligt att endast mäta kreditförlusterna över perioden 1990–93, utan att det enda rimliga måste vara att mäta över perioden 1991–96 alternativt 1990–96. Diagrammet visar att det inte var förrän 1997 som kreditförlusterna var nere i en nivå motsvarande 1989, dvs före bankkrisen. Hur Wallander även i efterhand kan komma fram till att perioden 1990–93 är den relevanta perioden är för mig en gåta.

Figur 1: Banksektorns kreditförluster 1989–97.

Källa: Ingves & Lind [1998]. Ingves & Linds tabell visar kreditförlusterna med glidande tolvmånaderstal per kvartal, dock endast helåret 1989 och per tertial 1990.

Wallander påstår vidare (s 619)

Urwitz hävdar nu att SHB och även andra banker fördelade de ”befarade” förlusterna som man var medveten om över en längre period och alltså uppsåtligen förde Finansinspektionen bakom ljuset.

Wallander måste vara väl medveten om att beräkningen av befarade kreditförluster inte är en exakt vetenskap. Min bedömning är att det finns minst 20 procents felmarginal när det gäller beräkningarna av ett enskilt års kreditförluster, dvs spannvidden av vad som är ”befarade” kreditförluster skulle kunna variera mellan 80 och 120 mellan olika banker givet samma krediter.¹ Gota och även Nordbanken tvingades, genom Bankstödsnämndens grepp om dem och där trovärdigheten krävde att man inte underskattade kreditförlusterna, sannolikt gå hårt fram när det gällde reserveringar för befarade kreditförlust fram t o m 1992 för Nordbanken och 1993 för Gota. Det är därför rimligt att anta att Gota och Nordbanken snarare låg på 120. För SHB och SEB fanns det snarare anledning att försöka övervintra på egen hand och då snarare ligga runt de 80. I *Tabell 2* görs en jämförelse av bankernas kreditförluster för perioden 1991–96.

Tabell 2 Kreditförluster 1991–96 för SHB, SEB, NB och Gota (Mdr kr).

Bank	1991	1992	1993	1994	1995	1996
SHB	3,2	7,1	6,1	2,5	1,6	1,6
SEB	4,3	9,6	9,0	8,1	3,6	0,9
NB	7,7	17,1	3,8	1,7	1,1	0,6
Gota	3,7	12,5	12,0			

Källa: Bankernas årsredovisningar.

Fr o m 1994 uppgick Gota i Nordbanken. Wallanders resonemang, om att bankerna alltid rapporterar exakt ”korrekta” kreditförluster och att det inte finns något större utrymme för subjektiva bedömningar framstår som märkligt om man jämför t ex SHB:s och NB:s kreditförluster 1993–96.

¹För att illustrera vad jag menar se följande exempel. Säg att en bank har en lånat ut 2 mkr till ett företag mot s k företagsinteckningar, dvs mot säkerhet i varulager och kundfordringar. Företaget ställer in betalningarna eller går i konkurs. Banken bedömer att säkerheten är värd ca 1 mkr och att befarade förlusten därför blir 1 mkr. Ingen bankman kan överhuvudtaget på förhand säga om förlusten blir 1 mkr eller 0,8 eller 1,2 mkr utan detta kan bara konstateras i efterhand, när panterna är realiserade.

NB har varje år under denna jämförelseperiod väsentligt lägre kreditförluster än SHB. Menar Wallander att denna skillnad till NB:s fördel beror på att SHB har en kreditportfölj med sämre kreditkvalitet än NB? Siffrorna i *Tabell 2* antyder istället att min slutsats om hur bankerna har reserverat inom intervallet 80 till 120 är korrekt.

Wallander skriver vidare (s 619) att ”för Gota tar alltså Urwitz inte upp några förluster alls åren 94 och framåt”. Jag undrar stillsamt hur detta skulle kunna göras eftersom Gota fr o m 1994 ingick i Nordbanken? För 1994 och framåt finns inga siffror via årsredovisningar, där det går att särskilja kreditförluster för Gota. Där emot berör Wallander inte alls min fotnot 3, där jag starkt ifrågasätter Gotas redovisade kreditförlust för 1993 på 12 mdr kr. Enligt min bedömning har denna siffra väldigt litet med verkligheten att göra. Jag skulle tro att Gotas kreditförluster detta år är mindre än hälften av den redovisade siffran. Enda sättet att analysera 1993 års kreditförluster för Gota är att få tillgång till Nordbankens siffror för 1993 och framåt och då särskilt vilka återvinningar som gjordes. Som jag framhåller i min artikel så går det inte att med årsredovisningsmaterial analysera detta, eftersom Nordbanken endast redovisar netto-siffran varje år för kreditförlusterna, dvs netto av kreditförluster och återvinningar.

Sammantaget pekar all rimlig analys på att kreditförlusterna skall beräknas för perioden 1991–96 alternativt 1990–96 och inte som Wallander gör för perioden 1990–93. Mycket hände med kreditförluster och återvinningar efter 1993 som hade sitt ursprung i bankkrisen, vilket gör att den period som Wallander använder överhuvudtaget inte kan vara relevant.

3. Slutsats

Min slutsats är alltså att Gotas förlustnivå må hända var något högre än Handelsbankens, men inte 300 procent (som Wallander redovisar) – kanske 30 pro-

cent. Om korrigering görs för 1993 års felaktiga redovisade förluster för Gota var Gotas riktiga förlustnivå lägre än SEB:s och Nordbankens.² Wallanders tidigare utredning och även nu hans kommentar framstår när jag ytterligare har gått igenom materialet som tendensiösa.

Referenser

- Ingves, S & Lind, G, [1998], ”Om att hantera en bankkris”, *Ekonomisk Debatt*, årg 26, nr 1, s 41–54.
- Urwitz, G, [2000], ”Tidigare studier är fel om bankernas relativa kreditförlustnivå under bankkrisen”, *Ekonomisk Debatt*, årg 28, nr 6, s 609–615.
- Wallander, J, [2000], ”Kommentar till Urwitz: Så fel är det kanske inte”, *Ekonomisk Debatt*, årg 28, nr 6, s 616–621.

² I fotnot 3 i Urwitz [2000] finns en diskussion om Gotas kreditförlust 1993. Den redovisade siffran är 12,0 mdr kr. Siffran är enligt min uppfattning sannolikt inte korrekt. Bedömningen av Gotas kreditförluster 1993 gjordes på ett helt annat sätt än det som normalt används inom banksystemet och som användes av de andra bankerna 1993 och ledde sannolikt till en kraftig överreservering av befarade kreditförluster för Gota. För närmare argumentation om detta se den tidigare nämnda fotnot 3. Min bedömning är att kreditförlusterna maximalt kan ha varit 6 mdr kr. Överreserveringen skulle i så fall dyka upp som återvinningar i Retriva men framförallt i Nordbanken. Detta går inte att analysera utan att ha tillgång till intern information från Nordbanken om kreditförluster och återvinningar 1994–96.